

О.В.Нечипорук,
викладач кафедри менеджменту та бізнесу
Харківський національний економічний університет

ВПЛИВ ФОНДОВИХ ІНДЕКСІВ НА РИНОК ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Анотація.

В статті узагальнено основні характеристики та вимоги, яким повинен задовольняти фондовий індекс, обґрунтовано проблеми відображення поточної кон'юнктури ринку, проблеми „статистичної неповноти” та необхідність застосування фондових індексів як ефективного інструменту аналізу та прогнозування змін на ринку цінних паперів.

Здійснення операцій на ринку цінних паперів неможливе без використання великих масивів статистичної інформації. Найкомпактнішу картину про стан і динаміку фондового ринку дають індекси, які є цифровими статистичними показниками, що виражають (звичайно у відсотках) послідовні зміни певних явищ. Індекс являє собою відношення порівнюваної (фактичної, планової) величини до певної (попереднього періоду, планової) величини, яку приймають за базу.

Фондові індекси призначені для відображення поточної кон'юнктури ринку, стану ділової активності та оцінки тенденцій ринку. Індекси виступають як узагальнюючі характеристики макроекономічної ситуації та інвестиційного клімату в кожній конкретній країні. Як правило, вони відображають ринкову вартість певного портфеля цінних паперів, ринкову вартість якоїсь усередненої акції або ринкову капіталізацію певної групи корпорацій.

Фондові індекси часто називають індексами ділової активності, оскільки вони відображають зміни в ринковій вартості цінних паперів і опосередковано свідчать про інтенсивність обороту цінних паперів на ринку. Вони характеризують стан та динаміку розвитку як національної економіки в цілому, так і окремих її галузей і, отже, виконують діагностичну функцію, оскільки підвищення або зниження рентабельності виробництва в галузі чи в економіці в цілому приводить до змін у ринкових цінах акцій і до відповідних змін у значеннях фондових індексів.

Крім того, фондові індекси є ефективним інструментом аналізу та прогнозування як коротко-, так і довгострокових змін на ринку цінних паперів. Вони слугують орієнтиром при оцінюванні ефективності управління портфелем цінних паперів і тим самим виконують індикативну функцію. Крім того, індекси є орієнтиром для вибору інвестиційних стратегій великими інституційними інвесторами – пенсійними фондами, страховими та інвестиційними компаніями [2, 6].

Вітчизняні індекси та методику їх розрахунку можна знайти в роботах таких вітчизняних авторів, як Кравченко Ю.Я., Коваленко, М.А.Радванська Л.М., Лобанова Н.В., Швороб Г.М., Шелудько В.М., Милейко Я., Поплюйко А. [2, 4, 5, 6].

Розвиток вітчизняного ринку цінних паперів сприяє становленню аналітичного підходу і прогнозуванню як найважливіших складових роботи професіоналів цього ринку. Тому поява індексів, тобто цифрових статистичних показників, що відображають послідовні зміни ринкових курсів цінних паперів, стала необхідною.

Фондові індекси достатньо адекватно відображають кон'юнктуру ситуацію і допомагають дати прогноз її зміни, а саме:

1) індекси дають змогу формально описувати складні явища, тобто вирішують завдання зменшення кількості параметрів, за якими оцінюється певна сукупність об'єктів;

2) індекс у локальній системі координат можна інтерпретувати як певну базову точку відліку (наприклад, для визначення мінімально допустимої дохідності портфеля);

3) у ряді випадків індекси розв'язують проблему „статистичної неповноти”. Певні об'ємні індикатори неможливо використовувати щодо окремих акцій, але можна – щодо зв'язку фондового індексу та сукупних обсягів [3]. Адже саме фондові індекси дають змогу визначити вплив змін в ринковій кон'юктурі на інвестиційну привабливість промислових підприємств.

Проте, фондові індекси мають певні недоліки. Зокрема, основним недоліком є те, що вони відображають лише кількісні зміни в ринкових цінах акцій, а не причини, які викликали ці зміни. Крім того, зміни в ринкових цінах акцій, які фіксуються фондовими індексами, тільки приблизно відображають інтенсивність торгівлі акціями на ринку.

Кравченко Ю. Я. [2] описує декілька основних положень, яким повинен задовольняти хороший фондовий індекс:

індекс повинен показувати, які зміни відбулись в цінах акцій на біржі або на іншому ринку в день торгів у порівнянні з певним початковим періодом котировки. Індекс повинен рости, коли ростуть ціни більшості акцій, і повинен падати, коли вони падають.

індекс повинен спиратися на відносно велику кількість акцій (цінних паперів), які обертаються на даному ринку;

індекс не повинен залежати від самих вартостей акцій, а залежати, перш за все або тільки, від зміни вартостей акцій;

індекс повинен відображати стан даної фірми в порівнянні з усіма акціями, які обертаються на даній біржі.

Більшість науковців сходяться у поглядах щодо розрахунку індексів. Індокси розраховуються по-різному: по середньому геометричному, середньому арифметичному [2, 5, 6].

Для більшості індексів загальним є те, що вони характеризують середню ціну визначеної вибірки акцій підприємств, які займають провідні позиції у національній економіці і мають визначальний вплив на ринок цінних паперів.

В Україні вже існують усі передумови широкого застосування індексного інструментарію. Незважаючи на певну ризикованість вкладання коштів у фондові активи, дедалі більше людей розглядають це як спосіб примноження своїх капіталів. Особливо якщо мова йде про управління коштами, наданими інвестиційним фондам. Порівняння індексів дає змогу інвесторам, які передали свої кошти для інвестування інвестиційному керуючому, не вдаватися у всі тонкощі та обмеження інвестиційного процесу. Достатньо стежити за динамікою індексу цінних паперів, що входять до інвестиційного портфеля.

Крім того, індекси в Україні повинні застосовуватись і для прогнозування кон'юнктури фондового ринку. Для цього потрібен індекс, який зміг би фіксувати суттєві тенденції зміни співвідношення між попитом і пропозицією. Але розробка і використання такого індексу гальмується нерозвиненістю вторинного ринку цінних паперів. Практично фондовий ринок України є лише первинним ринком, на якому зустрічаються емітенти й інвестори. Із збільшенням обсягів торгів на вторинному ринку зростатиме роль індексу, за допомогою якого стане можливим прогноз кон'юнктури ринку.

Поштовхом для зростання обсягів інвестицій, особливо іноземних, повинно стати те, що Україна вже входить до міжнародного фондового

індексу. Міжнародна фінансова корпорація (МФК) як один із підрозділів Світового банку формує базу даних, до якої і входять обчислені фондові індекси. Те, що МФК розраховує індекси фондового ринку в 62 країнах, дозволяє уникнути непослідовності при порівнянні індексів різних країн.

МФК має затверджену методику, що може застосовуватися щодо будь-якого ринку. МФК розраховує три види індексів: IFC Frontier, IFC Global, IFC Investable. В першу чергу індекси використовують спеціальні індексні і венчурні фонди, що формують свої портфелі, орієнтуючись саме на ті цінні папери, які є в індексах МФК.

Україна увійшла до індексу IFC Frontier, який існує з 1996 року. Головними умовами внесення країни до списку IFC Frontier є наявність „пристойного” переліку підприємств, які відповідають певним вимогам щодо капіталізації, ліквідності, а також щоденне проведення торгівлі на якому-небудь організованому ринку та наявність мінімальної активності на торговому майданчику [3].

Отже, значним досягненням є внесення України до індексу Міжнародної фінансової корпорації, хоча це лише перший крок назустріч іноземним інституційним інвесторам.

Література

1. Закон України "Про цінні папери та фондову біржу" // Відомості Верховної Ради України. - 1991 р. - N 38. - Ст. 1069-1083.
2. Кравченко Ю.Я. Рынок ценных бумаг: Курс лекций. – К.: ВИРА-Р, 2002. – 368с.
3. Маслова С.О., Опалов О.А. Фінансовий ринок. Навчальний посібник. Друге видання, виправлене. – К.: „Каравела”, 2003.- 344с.
4. Милейко Я., Поплюйко А. Українські фондові індекси // Цінні папери України. – 2002. - №14(203). – С.6-8.
5. Ринок фінансових послуг: Навч. посібник / М.А.Коваленко, Л.М.Радванська, Н.В.Лобанова, Г.М.Швороб. – Херсон: Олді-плюс, 2005. – 572с.
6. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Навч. посіб. – 2-е вид. випр. і доп. – К.: Знання – Прес., 2003 – 535с.